

บทที่ 1

กรอบการศึกษาวิจัย

1. ความสำคัญและที่มาของปัญหา

อำเภอสะเมิงเป็นอำเภอหนึ่งของจังหวัดเชียงใหม่ ที่มีความหลากหลายทางวัฒนธรรม และวิถีชีวิต อำเภอสะเมิงในปัจจุบันเป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมและยังคงด้วยธรรมชาติ มีนักท่องเที่ยวให้ความสนใจไปท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม แต่เดิมการเดินทางไปอำเภอสะเมิงค่อนข้างลำบาก ปัจจุบันเส้นทางการคมนาคมสะดวกมากขึ้น รวมทั้งตลอดเส้นทางในการเดินทางยังมีธรรมชาติที่สวยงาม

เทศบาลตำบลสะเมิงได้ เดิมมีฐานะเป็นสุขาภิบาลโดยใช้ชื่อว่า สุขาภิบาลสะเมิงได้ ต่อมาได้มีการเปลี่ยนแปลงฐานะสุขาภิบาล เป็น เทศบาล ตามพระราชบัญญัติเปลี่ยนแปลงฐานะของสุขาภิบาลเป็นเทศบาล พ.ศ. 2542 เมื่อวันที่ 25 พฤษภาคม 2542 จึงได้ชื่อว่าเทศบาลตำบลสะเมิงได้ และเมื่อวันที่ 29 กันยายน 2547 มีพระราชกฤษฎีกายุบรวมองค์การบริหารส่วนตำบลสะเมิงได้กับเทศบาลตำบลสะเมิงได้ ซึ่งทำให้มีเขตพื้นที่รับผิดชอบเต็มพื้นที่ โดยอำเภอสะเมิงประกอบด้วย 5 ตำบล ดังนี้

1. ตำบลสะเมิงใต้
2. ตำบลสะเมิงเหนือ
3. ตำบลแม่สาบ
4. ตำบลบ่อแก้ว
5. ตำบลยั้งเมิน

เทศบาลตำบลสะเมิงใต้ มีพื้นที่การปกครองครอบคลุมพื้นที่ 11 หมู่บ้าน ได้แก่

- หมู่ที่ 1 บ้านแม่สาบ
- หมู่ที่ 2 บ้านน้ำริน
- หมู่ที่ 3 บ้านห้วยคอก
- หมู่ที่ 4 บ้านศาลา – ป่ากล้วย
- หมู่ที่ 5 บ้านทรายมูล
- หมู่ที่ 6 บ้านแม่ลานคำ
- หมู่ที่ 7 บ้านกองซากหลวง
- หมู่ที่ 8 บ้านกองซากน้อย
- หมู่ที่ 9 บ้านเหล่าแสนตอง
- หมู่ที่ 10 บ้านดงช้างแก้ว
- หมู่ที่ 11 บ้านป่าคา¹

แต่ละหมู่บ้านของตำบลสะเมิงเป็นพื้นที่ที่กลุ่มชาติพันธุ์อาศัยอยู่ร่วมกันหลายกลุ่ม การอยู่อาศัยของกลุ่มชาติพันธุ์ในตำบลสะเมิงใต้ มีวิถีการดำเนินชีวิตและวัฒนธรรมที่ก่อให้เกิดขนบธรรมเนียมประเพณีที่ต้งามและมีอัตลักษณ์เป็นของตนเองแตกต่างกันไปตามแต่ละกลุ่มชาติพันธุ์ มี

¹ อำเภอสะเมิง : <https://th.wikipedia.org/wiki/สะเมิง> สืบค้นวันที่ 25 มกราคม 2561

วิถีการอยู่ร่วมกันกับธรรมชาติ มีกฎระเบียบในกลุ่มชาติพันธุ์ และมีวิธีปฏิบัติตามกฎระเบียบในกลุ่มชาติพันธุ์ของตน

เมื่อความเจริญจากภายนอกเข้าสู่ตำบลสะเมิงได้เนื่องจากการเดินทางที่สะดวกสามารถเดินทางเข้าตัวเมืองเชียงใหม่ได้อย่างรวดเร็ว จึงทำให้มีการรับวัฒนธรรมจากภายนอก โดยเฉพาะอย่างยิ่งด้านการศึกษาเข้ามาก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลง โดยเฉพาะความเชื่อที่เป็นส่วนรักษาวัฒนธรรมและจารีตประเพณีให้ดำรงอยู่ ความเชื่อเป็นสิ่งที่ทำให้กลุ่มชาติพันธุ์อยู่ร่วมกันอย่างสงบสุข ความเชื่อได้สะท้อนวิถีชีวิตของคนในชุมชนตำบลสะเมิงได้ แต่ด้วยกระแสวัฒนธรรมสมัยใหม่และความเจริญก้าวหน้าของเทคโนโลยีที่เข้าถึงตำบลสะเมิงได้ อำเภอสะเมิง จากการเป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม และการส่งลูกหลานเข้าศึกษาต่อในเมืองเชียงใหม่ จึงเป็นจุดเริ่มต้นของการเปลี่ยนแปลงวิถีชีวิตและวัฒนธรรม

ตำบลสะเมิงมีกลุ่มชาติพันธุ์ที่เรียกตัวเองว่ากะเหรี่ยง มีวัฒนธรรมเป็นอัตลักษณ์ของตนเอง รวมทั้งจารีตประเพณี กฎระเบียบ แต่ด้วยปัจจุบันมีการปกครองแบบราชการส่วนท้องถิ่น ซึ่งเน้นการมีส่วนร่วมทางการเมืองของคนในท้องถิ่น ซึ่งกลุ่มชาติพันธุ์เหล่านี้เองต่างมีสัญชาติไทยย่อมถือได้ว่าเป็นประชาชนในท้องถิ่นด้วยเช่นกัน ซึ่งในอดีตแต่ละกลุ่มชาติพันธุ์จะมีกฎระเบียบเพื่อให้กลุ่มของตนเองอยู่ร่วมกันได้อย่างปกติสุข แต่เมื่อการคมนาคมสะดวกขึ้น และมีการปกครองแบบราชการส่วนท้องถิ่น แต่ละกลุ่มย่อมต้องปฏิบัติตามกฎหมายของส่วนกลางเป็นหลัก และต้องปฏิบัติตามกฎหมายท้องถิ่น อาทิเช่น เทศบัญญัติ เป็นต้นด้วย ดังนั้นแล้ว จึงเป็นที่น่าสงสัยว่าในทางปฏิบัติกลุ่มคนเหล่านี้รู้เรื่องกฎหมายดีเพียงใด และรู้หรือไม่ว่ามีกฎหมายจำนวนมากที่เกี่ยวกับวิถีชีวิตดั้งเดิมของตน และการปฏิบัติตามจารีตประเพณีหรือกฎระเบียบของกลุ่มชาติพันธุ์เดิมนั้นสอดคล้องหรือขัดแย้งกับกฎหมายเพียงใด และหน่วยงานทางราชการใช้บังคับกฎหมายในทางปฏิบัติกับกลุ่มคนเหล่านี้อย่างไร

2. วัตถุประสงค์ของการวิจัย

- 2.1 ศึกษาจารีตประเพณี กฎระเบียบชาวกะเหรี่ยง ตำบลสะเมิงได้ อำเภอสะเมิง จังหวัดเชียงใหม่
- 2.2 ศึกษาความรู้เรื่องกฎหมายของชาวกะเหรี่ยง ตำบลสะเมิงได้ อำเภอสะเมิง จังหวัดเชียงใหม่
- 2.3 ศึกษาแนวทางการใช้บังคับกฎหมายกับกลุ่มชาติพันธุ์ในทางปฏิบัติ
- 2.4 เพิ่มความรู้ด้านกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับวิถีชีวิตของกลุ่มชาติพันธุ์ เช่น พระราชบัญญัติป่าสงวนแห่งชาติ เป็นต้น

3. ขอบเขตการวิจัย

3.1 ขอบเขตด้านพื้นที่

พื้นที่การศึกษา ได้แก่ ตำบลสะเมิงได้ อำเภอสะเมิง จังหวัดเชียงใหม่

3.2 ขอบเขตด้านประชากร/ กลุ่มเป้าหมาย

ประชากรที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ได้แก่ ชาวกะเหรี่ยง ตำบลสะเมิงได้ อำเภอสะเมิง จังหวัดเชียงใหม่

3.3 ขอบเขตด้านเนื้อหา

การวิจัยครั้งนี้มุ่งศึกษาด้านสังคม วัฒนธรรม โดยแยกเป็นประเด็น ๆ ได้แก่ กฎระเบียบของหมู่บ้านที่ยึดถือสืบทอดกันมา กฎหมายที่เกี่ยวข้องกับพื้นที่อาศัย อาทิเช่น พระราชบัญญัติป่าสงวนแห่งชาติ หรือเทศบัญญัติต่าง ๆ ขนบธรรมเนียมประเพณีที่ต้องทำร่วมกัน พิธีกรรมต่าง ๆ รวมทั้งทางศาสนา นอกจากนั้นพิธีกรรมสำหรับการดำเนินชีวิต ได้แก่ การเกิด การแต่งงาน งานศพ และอาชีพ

4. ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

- 4.1 รักษาไว้ซึ่งจารีตประเพณี กฎระเบียบของกลุ่มชาติพันธุ์
- 4.2 สร้างความเข้มแข็งและพึ่งตนเองของกลุ่มชาติพันธุ์
- 4.3 สร้างแนวคิดการอยู่ร่วมกันอย่างปรองดองในชุมชน
- 4.4 กลุ่มชาติพันธุ์มีความรู้ด้านกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับวิถีชีวิตของตน เช่น พระราชบัญญัติป่าสงวนแห่งชาติ เป็นต้น
- 4.5 มีการสร้างความร่วมมือ (MOU) ระหว่างมหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่กับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ตำบลสะเมิงใต้ เพื่อการพัฒนาท้องถิ่นอย่างแท้จริง

5. ระยะเวลาดำเนินงาน

มีระยะเวลาดำเนินการรวมทั้งสิ้น 12 เดือน ตั้งแต่วันที่ 20 พฤศจิกายน 2559 ถึง วันที่ 19 พฤศจิกายน 2560 โดยกำหนดขั้นตอนการศึกษาและแผนดำเนินการออกเป็น 3 ระยะ ดังนี้

ระยะแรก ระยะเวลาดังตั้งแต่วันที่ 20 พฤศจิกายน 2559 ถึงวันที่ 31 มิถุนายน 2560 เป็นขั้นตอนการศึกษาจารีตประเพณี กฎระเบียบ ของชาวกะเหรี่ยง ในตำบลสะเมิงใต้ อำเภอเมือง จังหวัดเชียงใหม่ โดยวิธีการเก็บข้อมูลภาคสนามสัมภาษณ์เชิงลึก

ระยะที่สอง คือ ระยะเวลาดังตั้งแต่วันที่ 1 กรกฎาคม 2560 ถึง วันที่ 30 กันยายน 2560 ศึกษากฎหมายท้องถิ่นและกฎหมายบ้านเมืองในส่วนที่เกี่ยวข้อง อาทิเช่น พระราชบัญญัติป่าสงวนแห่งชาติ เป็นต้น โดยวิธีการเก็บข้อมูลภาคสนามและศึกษาวิเคราะห์เอกสารที่เกี่ยวข้อง

ระยะที่สาม ระยะเวลาดังตั้งแต่วันที่ 1 ตุลาคม 2560 ถึง วันที่ 19 พฤศจิกายน 2560 หาแนวทางการประยุกต์จารีตประเพณี กฎระเบียบชาวกะเหรี่ยง กับกฎหมายท้องถิ่น ของตำบลสะเมิงใต้ อำเภอสะเมิง จังหวัดเชียงใหม่ โดยวิเคราะห์ข้อมูลที่รวบรวมได้จากการเก็บข้อมูลภาคสนาม สัมภาษณ์เชิงลึกและการศึกษาวิเคราะห์เอกสารที่เกี่ยวข้อง เพื่อจัดทำบทสรุป และข้อเสนอแนะ เป็นรายงานวิจัยฉบับสมบูรณ์

6. การดำเนินการวิจัย และข้อมูลที่ได้จากการวิจัย

วิธีดำเนินการศึกษาวิจัย เรื่องการมีผลใช้บังคับในเชิงปฏิบัติของกฎหมายในพื้นที่อาศัยของกลุ่มชาติพันธุ์ ตำบลสะเมิงใต้ อำเภอสะเมิง จังหวัดเชียงใหม่ เป็นงานวิจัยประยุกต์ (Applied research) โดยใช้ระเบียบวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative research) วิธีการเก็บข้อมูลด้วยการสัมภาษณ์ การสังเกต จดบันทึกเป็นหลัก ผู้วิจัยได้กำหนดแนวทางในการดำเนินการวิจัย โดยมี

รายละเอียดในการเก็บรวบรวมข้อมูล การจัดทำและการวิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้การวิเคราะห์เชิงเนื้อหา (Content analysis)

เนื่องจากผู้วิจัยทำวิจัยเรื่อง การมีผลใช้บังคับในเชิงปฏิบัติของกฎหมายในพื้นที่อาศัยของกลุ่มชาติพันธุ์ ตำบลสะเมิงใต้ อำเภอสะเมิง จังหวัดเชียงใหม่ เป็นการศึกษาจารีตประเพณี กฎระเบียบกฎหมายท้องถิ่น และแนวทางการใช้บังคับของกฎหมายบ้านเมือง เพื่อให้ทราบถึงการปฏิบัติตามกฎหมายของคนในท้องถิ่น

ดังนั้นผู้วิจัยจึงดำเนินการวิจัยตั้งแต่จารีตประเพณี กฎระเบียบ การมีส่วนร่วมทางการเมือง การปฏิบัติตามกฎหมายบ้านเมือง และการใช้บังคับกฎหมายบ้านเมืองต่อกลุ่มชาติพันธุ์ ตลอดจนการเผยแพร่ความรู้ทางกฎหมายที่เกี่ยวข้องให้กับชุมชน และนำเอาจารีตประเพณี กฎระเบียบ มาหลอมรวมกับกฎหมายบ้านเมืองในส่วนที่เกี่ยวข้อง เพื่อให้กลุ่มชาติพันธุ์มีความเข้าใจในกฎหมายบ้านเมือง

มีวิธีการศึกษาดังนี้

1. ศึกษาจากเอกสาร (Document Study) โดยศึกษาค้นคว้าจากหนังสือ เอกสารทางการศึกษา บทความ วิทยานิพนธ์ รายงานการวิจัยต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องเพื่อนำมาประกอบ อ้างอิง และเป็นแนวทางในการศึกษา

2. ศึกษาจากข้อมูลภาคสนาม (Field Study) โดยการสัมภาษณ์ชาวกะเหรี่ยง ในตำบลสะเมิงใต้ อำเภอสะเมิง จังหวัดเชียงใหม่ เจ้าหน้าที่เทศบาลตำบลสะเมิงใต้ เจ้าหน้าที่ป่าไม้ เจ้าหน้าที่ตำรวจ และการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงเนื้อหา (Content Analysis)

6.1 ข้อมูล และบุคคลที่ใช้ในการดำเนินการศึกษาและวิจัย

6.1.1 ข้อมูลจากเอกสารที่เกี่ยวกับการบังคับใช้กฎหมาย อันได้แก่ กฎหมาย หนังสือ ตำรา บทความ งานวิจัย และคำพิพากษาของศาลที่เกี่ยวข้องกับอำนาจของเจ้าพนักงาน ทั้งภาษาไทยและภาษาต่างประเทศ

6.1.2 กลุ่มประชาชนชาวกะเหรี่ยง ในตำบลสะเมิงใต้ อำเภอสะเมิง จังหวัดเชียงใหม่ โดยเฉพาะผู้นำชุมชน

6.1.3 กลุ่มเจ้าหน้าที่ท้องถิ่นในตำบลสะเมิงใต้ ประกอบด้วยผู้ใหญ่บ้าน เจ้าหน้าที่เทศบาลตำบลสะเมิงใต้ ที่เกี่ยวข้องกับการจัดบริการสาธารณะและการตราข้อบัญญัติท้องถิ่น

6.1.4 กลุ่มเจ้าหน้าที่ที่มีอำนาจในการใช้กฎหมายในพื้นที่ ประกอบด้วย นิติกรเทศบาลตำบลสะเมิงใต้ เจ้าหน้าที่ป่าไม้ เจ้าหน้าที่ตำรวจ

6.2 เครื่องมือที่ใช้ในการดำเนินการศึกษาและวิจัยประกอบด้วย

6.2.1 การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงเนื้อหา (Content Analysis) การบังคับใช้กฎหมาย ซึ่งศึกษาจากกฎหมาย หนังสือ ตำรา บทความ งานวิจัย และคำพิพากษาของศาลที่เกี่ยวข้องกับอำนาจของเจ้าพนักงาน ทั้งภาษาไทยและภาษาต่างประเทศ จากนั้นทำการรวบรวมข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์เจ้าหน้าที่ และดำเนินการวิเคราะห์และสังเคราะห์แนวทางการบังคับใช้กฎหมาย

6.2.2 คำถามในการสัมภาษณ์ผู้นำชุมชนและชาวกะเหรี่ยง ในตำบลสะเมิงใต้ อำเภอเมือง จังหวัดเชียงใหม่ ซึ่งมีวิธีการสร้างคำถามในการสัมภาษณ์ตามประเด็นกรอบความคิดเรื่องวิถีชีวิตจารีตประเพณีท้องถิ่นและกฎระเบียบทั้ง 3 ประเด็น

6.3 การเก็บข้อมูล คณะผู้วิจัยเป็นผู้เก็บข้อมูลด้วยตนเอง โดยมีขั้นตอน ดังนี้

6.3.1 จัดทำหนังสือขอลงพื้นที่เพื่อสัมภาษณ์และติดต่อประสานงานกับเทศบาลตำบลสะเมิงใต้ เพื่ออธิบายวัตถุประสงค์ของการศึกษาให้ทราบ และขอความอนุเคราะห์ในการให้ข้อมูลเบื้องต้นเพื่อวางแผนในการศึกษา

6.3.2 สร้างสัมพันธภาพกับผู้นำชุมชน ชาวกะเหรี่ยง ในตำบลสะเมิงใต้ อำเภอเมือง จังหวัดเชียงใหม่ เพื่อการอำนวยความสะดวกและการให้ความช่วยเหลือในการเก็บรวบรวมข้อมูล

6.3.3 ติดต่อประสานงานบุคคลกลุ่มตัวอย่างที่เลือกไว้ เพื่อขออนุญาตให้ความอนุเคราะห์การสัมภาษณ์เชิงลึก

6.3.4 สำรวจพื้นที่และนัดหมาย วัน เวลา สถานที่และการอำนวยความสะดวกอื่น ๆ

6.3.5 จัดการสัมภาษณ์เชิงลึก เพื่อพูดคุยและเปลี่ยนข้อคิดเห็น ประสพการณ์ ให้ครอบคลุมประเด็นต่าง ๆ ในเรื่องที่ต้องการศึกษา ขออนุญาตจัดบันทึกและทำการบันทึกภาพ การสัมภาษณ์เชิงลึก ตามแบบสัมภาษณ์ที่คณะผู้วิจัยสร้างขึ้น

6.3.6 นำผลการสัมภาษณ์เชิงลึกที่ได้รับมาสรุปให้ครบถ้วน ถูกต้องตามประเด็นต่าง ๆ ที่ได้ตั้งวัตถุประสงค์ไว้ รวมทั้งข้อเสนอแนะ ความคิดเห็นต่าง ๆ ที่ได้จากการสัมภาษณ์เชิงลึก และหากพบข้อบกพร่องหรือขาดประเด็นหรือไม่ชัดเจนในบางประเด็นคณะผู้วิจัยต้องลงไปสัมภาษณ์อีกจนกว่าจะได้ประเด็นและผลการศึกษาที่ครบถ้วนตามต้องการ

6.3.7 คณะผู้วิจัยประชุมสรุปข้อมูลที่ได้จากการศึกษา ณ ห้องศาลจำลอง ภาควิชานิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่

6.4 การวิเคราะห์ข้อมูล

ใช้การวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) โดยการจำแนกถ้อยคำหรือข้อความในกฎหมาย วิเคราะห์ตัวอย่างการใช้บังคับกฎหมายที่เกิดขึ้นจริงรวมทั้งปัญหาที่เกิดขึ้น ประกอบข้อมูลจากการสัมภาษณ์ประชากรและกลุ่มตัวอย่างที่แสดงความคิดเห็น แล้วนำมาตีความ สังเคราะห์ และวิเคราะห์ด้วยหลักแห่งเหตุผล และดำเนินการหาแนวทางการบังคับใช้กฎหมายที่มีผลสูงสุด ทั้งนี้ โดยเน้นไปในแนวการอยู่ร่วมกันอย่างปรองดองในชุมชน พร้อมหาข้อเสนอแนะวิธีการและขั้นตอนในการตราข้อบัญญัติท้องถิ่นที่เกิดจากการมีส่วนร่วมของชุมชน